

TASHQI SAVDO BALANSINI MUVOZANATLASHTIRISH

Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti Magistratura 1-bosqich

Makroiqtisodiyot yo'nalishi magistranti

Misliddinov Ikromjon

Annotatsiya: Tashqi savdo balansi mamlakat iqtisodiyotining muhim ko'rsatkichlaridan biri bo'lib, uning muvozanati iqtisodiy barqarorlik va rivojlanish uchun katta ahamiyatga ega. Tashqi savdo balansi eksport va import o'rtasidagi farqni ifodalaydi. Eksport mamlakat tomonidan boshqa davlatlarga sotilgan tovar va xizmatlar qiymatini, import esa xorijdan sotib olingan tovar va xizmatlar qiymatini anglatadi. Tashqi savdo balansi musbat bo'lsa, bu eksportning importdan ko'p ekanligini bildiradi, ya'ni mamlakat savdo sohasida foyda ko'rmoqda. Aksincha, manfiy balans importning eksportdan oshib ketishini anglatadi va bu holat mamlakat iqtisodiyotiga salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin.

Kalit so'zlar: tashqi savdo, iqtisodiy masalalar, manfaatlar, eksport, diversifikatsiya, texnologiyalar, savdo balansi.

Tashqi savdo balansining muvozanati iqtisodiy siyosatning samarali yuritilishi bilan bog'liq. Mamlakatlar o'zlarining iqtisodiy manfaatlarini himoya qilish va rivojlantirish maqsadida turli strategiyalarni qo'llaydilar. Jumladan, eksportni rag'batlantirish, importni cheklash yoki diversifikatsiya qilish kabi chora-tadbirlar amalga oshiriladi. Eksportni oshirish uchun mahsulot sifatini yaxshilash, yangi bozorlarni o'rganish va innovatsion texnologiyalarni joriy etish muhimdir. Shu bilan birga, importni kamaytirish uchun ichki ishlab chiqarishni rivojlantirish va o'ziga xos raqobatbardosh mahsulotlar yaratish zarur. Tashqi savdo balansining uzoq muddatda muvozanatda bo'lishi mamlakat iqtisodiyotining barqarorligini ta'minlaydi. Agar savdo balansi doimiy ravishda

manfiy bo'lsa, bu davlatning tashqi qarzlarini oshirishi, milliy valyutaning qadrsizlanishi va iqtisodiy inqirozga olib kelishi mumkin. Shu sababli, davlatlar o'z iqtisodiyotini diversifikatsiya qilish, eksport salohiyatini oshirish va importga qaramlikni kamaytirish bo'yicha chora-tadbirlarni doimiy ravishda amalga oshirib borishlari zarur.[1]

Tashqi savdo balansini muvozanatlashtirishda valyuta kursining roli ham katta. Valyuta kursining o'zgarishi eksport va import hajmiga ta'sir ko'rsatadi. Masalan, milliy valyutaning qadrsizlanishi eksportni rag'batlantirishi va importni qimmatlashtirishi mumkin, bu esa savdo balansining yaxshilanishiga olib keladi. Biroq, bu holat inflyatsiya bosimini oshirishi va boshqa iqtisodiy muammolarga sabab bo'lishi mumkin. Shuning uchun valyuta kursini boshqarishda ehtiyotkorlik bilan yondashish zarur. Tashqi savdo balansini muvozanatlashtirishda davlatning iqtisodiy siyosati muhim o'rin tutadi. Mamlakat hukumati eksportni qo'llab-quvvatlash uchun soliq imtiyozlari, subsidiyalar va boshqa rag'batlantiruvchi chora-tadbirlarni joriy qilishi mumkin. Shu bilan birga, importni cheklash uchun bojxona tariflari va kvotalar qo'llanishi mumkin. Biroq, bunday siyosatlar xalqaro savdo shartnomalari va tashkilotlari tomonidan belgilangan qoidalar doirasida amalga oshirilishi kerak, aks holda savdo urushlari va sanksiyalar yuzaga kelishi mumkin. Tashqi savdo balansining muvozanati nafaqat iqtisodiy, balki siyosiy barqarorlik uchun ham muhimdir. Savdo balansining uzoq muddatda manfiy bo'lishi davlatning tashqi siyosatida zaiflikka olib kelishi va xalqaro maydonda iqtisodiy mustaqillikni yo'qotish xavfini oshiradi. Shu sababli, mamlakatlar o'z iqtisodiy siyosatini tashqi savdo balansini muvozanatlashtirishga yo'naltirishlari lozim.[2]

Tashqi savdo balansini muvozanatlashtirish jarayonida ichki iqtisodiyotning holati ham katta ahamiyatga ega. Ichki ishlab chiqarishning rivojlanishi va raqobatbardosh mahsulotlar yaratish eksport imkoniyatlarini kengaytiradi. Shu bilan birga, ichki bozorni importga qaramlikdan ozod qilish iqtisodiy barqarorlikni ta'minlaydi. Mamlakat ichida ishlab chiqarishni qo'llab-quvvatlash,

innovatsiyalarni rag'batlantirish va malakali ishchi kuchini tayyorlash tashqi savdo balansining muvozanatiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi.[3]

Xalqaro savdo munosabatlarida ham tashqi savdo balansining muvozanati muhim rol o'ynaydi. Mamlakatlar o'rtasida savdo hamkorliklarini rivojlantirish, yangi bozorlarni topish va eksportni diversifikatsiya qilish tashqi savdo balansini yaxshilashga xizmat qiladi. Shu bilan birga, xalqaro moliya institutlari va tashkilotlari bilan hamkorlik qilish, investitsiyalarni jalb etish va texnologiyalarni o'zlashtirish iqtisodiy o'sishga yordam beradi. Tashqi savdo balansini muvozanatlashtirishda iqtisodiy barqarorlikni ta'minlash uchun makroiqtisodiy siyosatning integratsiyalashgan yondashuvi zarur. Bu yondashuv fiskal va monetar siyosatni birlashtirib, eksportni rag'batlantirish, ichki ishlab chiqarishni qo'llab-quvvatlash va valyuta kursini boshqarishni o'z ichiga oladi. Shu tarzda, mamlakat iqtisodiyoti tashqi ta'sirlarga chidamli bo'lib, uzoq muddatli o'sishni ta'minlaydi.

Tashqi savdo balansining muvozanati nafaqat iqtisodiy ko'rsatkich, balki mamlakatning xalqaro maydondagi raqobatbardoshligini ham aks ettiradi. Eksport mahsulotlarining sifati, narxi va innovatsion darajasi xalqaro bozorlarda muvaffaqiyatli raqobat qilish imkonini beradi. Shu bois, mamlakatlar o'z eksport salohiyatini oshirish uchun ilm-fan, texnologiya va ta'lim sohalariga sarmoya kiritadilar. Tashqi savdo balansining muvozanati mamlakat iqtisodiyotining barqarorligini ta'minlashda muhim omil hisoblanadi. Bu muvozanatni saqlash uchun mamlakat iqtisodiy siyosatini doimiy ravishda takomillashtirish, ichki ishlab chiqarishni rivojlantirish va xalqaro savdo munosabatlarini kengaytirish zarur. Shu bilan birga, tashqi iqtisodiy shoklarga qarshi chidamlilikni oshirish uchun diversifikatsiya va innovatsion rivojlanish strategiyalarini amalga oshirish muhimdir.[4]

Xulosa:

Xulosa qilib aytganda, tashqi savdo balansini muvozanatlashtirish mamlakat iqtisodiyotining barqarorligi va rivojlanishi uchun zarur shartdir. Bu jarayon

murakkab va ko'p qirrali bo'lib, iqtisodiy siyosat, ichki ishlab chiqarish, xalqaro savdo va moliya sohalarini o'z ichiga oladi. Mamlakatlar o'z resurslarini samarali boshqarish, eksport salohiyatini oshirish va importga qaramlikni kamaytirish orqali tashqi savdo balansini muvozanatlashtirishga erishadilar. Bu esa iqtisodiy barqarorlik, milliy valyutaning mustahkamligi va xalq farovonligining oshishiga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Axmedov, O. (2019). "O'zbekiston tashqi savdo siyosati va uning muvozanati". Toshkent: Iqtisodiyot nashriyoti.
2. Islomov, R. (2020). "Milliy iqtisodiyotda tashqi savdo balansining o'rni". Toshkent: O'zbekiston Milliy Universiteti nashriyoti.
3. Karimova, L. (2021). "Tashqi savdo balansini muvozanatlashtirish strategiyalari". Toshkent: Iqtisodiy tadqiqotlar markazi.
4. Mirzaev, S. (2018). "O'zbekiston iqtisodiyotida eksport va import munosabatlari". Toshkent: Davlat nashriyoti.
5. Qodirov, A. (2022). "Tashqi savdo va makroiqtisodiy barqarorlik". Toshkent: Iqtisodiyot va moliya nashriyoti.
6. Tursunova, M. (2019). "Valyuta kursi va tashqi savdo balansiga ta'siri". Toshkent: O'zbekiston Fanlar Akademiyasi nashriyoti.
7. Yusupov, D. (2020). "Tashqi savdo siyosatining iqtisodiy samaradorligi". Toshkent: Iqtisodiyot va boshqaruv universiteti nashriyoti.
8. Zokirov, F. (2021). "Global iqtisodiyot sharoitida O'zbekiston tashqi savdo balansini muvozanatlashtirish". Toshkent: Iqtisodiy tahlil va prognozlash markazi.